

УДК 711.2:711.4.01

Дюжев С.А.,
Інститут архітектурного менеджменту, м.Київ**ЛОГОС-СИСТЕМНІ ТА ЕЙДОС-ФЕНОМЕНОЛОГІЧНІ ОСНОВИ
ПЛАНУВАЛЬНИХ РІШЕНЬ (риторична граматики суперпозиції
містобудівного ландшафтного цілого)**

На базі філософських онтологічних уявлень щодо проектно-проективного (артикулювання смислозначень) статусу Ейдоса і плано-активізативного інструктивно-інструментального статусу Логоса розглянуто теоретико-методологічний зміст концептів логос-системні (способу формоутворення і методу планувального здійснення логосів-форм) і ейдос-феноменологічні (картини формостворення і формовтілення) основи планувальних містобудівних рішень. Обґрунтовано використання риторичних операторів (метаболи) онтолінгвістичних перетворень мовної трансмісії "форма – річ" для розробки містобудівних технологій (транс)формації ландшафтних феноменів розселення на основі положень риторичної (семіотико-фрактальної) граматики і принципу суперпозиції.

Ключові слова: логос-системний механізм, ейдос-феноменологічні характеристики, ландшафтний феномен розселення, містобудівні планувальні рішення, риторичні оператори (метаболи), риторична граматики.

Щоб розпочати розгляд позначеної теми доцільно коротко підсумувати проміжні результати визначення семантичного змісту термінів логос і ейдос, які є "головними персонажами в усій історії філософії" [1, с.16]. У праці К.А.Свасьяна наведено важливі конструктивні філософські розрізнення між логосом і ейдосом, що було проведено О.Ф.Лосєвим: ейдос є ідеально-оптична картина смислу, живе буття предмету, пронизуване смисловими енергіями, що згортаються у цілісну живу картину явленого ліку сутності предмету, наочна "скульптура" (рос. – "изваяние") смислу; логос (власно смисл сутності) – метод цього "ліплення", абстрагований його план, смислова визначеність предмета, сутність самого ейдоса, принцип цільності, метод організації індивідуальності, чиста можливість споглядальної картинності і "підзорової скульптурності" (рос. – "воззрительной изваянности"), закон одержання спільності [1, с. 16, 17]. Ці визначення суголосні нашим уявленням у рамках креативно-рекурсивної концепції розселення щодо форми-логоса, речі-феномену та їхнього ейдетичного трансцендентного зв'язку – мовних переходів (у континуумі мови-артикулятора світу дійсності) формостворення – формовтілення (імплікації-заявлення і експлікації-проявлення ідеальних форм та їхніх змістовних

атрибутів, див. рисунок 1), коли "скульптура", "ліплення" смислу (сміслозначень як змісту форм) є його еманация та згущення (конденсація) у ході рекурсивного експлікаційного здійснення (уречевлення і означення) феноменів дійсності розселення та силової і несилової дії їхніх механізмів становлення та існування речей. Зазначений мовний трансцендентний перехід мова форм – мова речей реалізує (забезпечує та супроводжує) передумовлювані прообраз, потенціал, програму і конфігуратор форм адекватного здійснення світу дійсності розселення на основі сполучення принципів синтектики, алеаторики і суперпозиції [2, 3].

Отже, доцільно надати тут наступні узагальнені характеристики онтичних засад (сутності) буття розселення – логос і ейдос як конституенти атрибутів та мови форм і атрибутів та мови (мовлення) речей, що визначають семантичну (сміслова гранична картина-проект задуму – ейдос) і семіотичну (сміслозначеннєвий варіативний цільовий план здійснення призначення – логос) сторони онтоморфогенезу ідеальних культурних форм дійсності розселення (цивілізації). Ейдос є трансцендентною "підосовною" креативно-імплікаційного "плеча" буття розселення стосовно логосу (трансцендентної основи-реалізатора рекурсивно-експлікаційного "ейдос-плеча" буття розселення) й визначає проектно-проективно можливість та необхідність (здатність) формостворення логосів і формовтілення їх як феноменів та подій дійсності розселення. Таким чином, ейдос – це ідеальний культурний інтенційний проект та проєкції (сфера імплікації мови ідей і артикуляції ярусів форм та їхньої мови) смислорозрізнень і симфонії призначень (феноменологічних понять) задуму; логос – це ідеальний культурний екзистенційний план формостворення (сфера конструювання цілісних форм, консолідації ресурсів їхніх атрибутів-складових і констеляції мови-артикулятора) та активізації змістовних (стосовно конкретного "збирання" смислів і визначення регістрів діапазону значень) системних технологій становлення, здійснення та існування (ліквідації) речей-феноменів відповідно до провидіння світу дійсності, технологій, що реалізують креативно-рекурсивний трансцендентний перехід "форми-речі" циклічно-перманентного руху (конфігурування) розселення.

Філософсько-логічним аналогом обґрунтуванням згаданого трансцендентного переходу (експлікації форм) є композиційна концепція референції (денотації) логічного об'єкта (об'єктивної логіки знака) щодо його логіко-синтаксичних характеристик повних мовних виразів (іменованих втілень!), коли мета логіки – відкриття законів істини, а знання референції такого виразу неможливе без опосередкування його конкретним смислом (за Г.Фреге) [4, с.7,12]. У свою чергу Е. Гусерль вважав, що значення виразу є

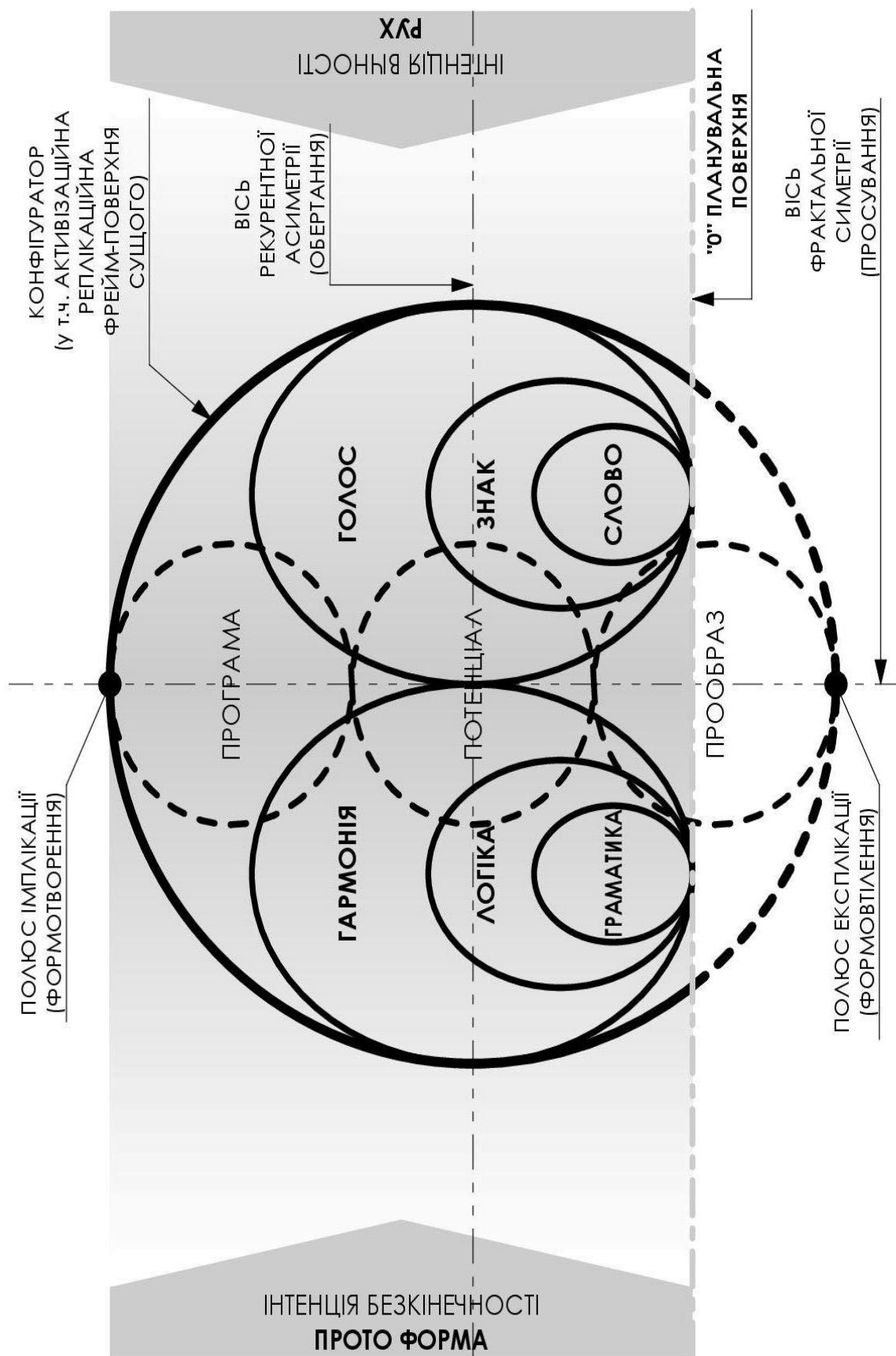

Рис. 1 СЕМАНТИЧНА МОДЕЛЬ ІДЕАЛЬНОЇ ФОРМИ (ЛОГОСА)

ідеальна сутність й не є частиною суб'єктивного акту свідомості, існує поза суб'єктивних сприймань й лише виявляється в них, тобто значення як ідеальна сутність не тотожне ні фізичним об'єктам, ні ментальним феноменам. Акти свідомості задають об'єкти за допомогою ноєматичного смислу, який схоплюється думкою, при цьому важливо, що смисли у Г.Фреге і ноєми у Е.Гусерля розглядаються як об'єктивні [4, с. 21, 22]. За Г.Фреге, як наступником традиції логіки Аристотеля, обґрунтування логічного виведення (тут можна говорити про експлікацію сутності форм дійсності) досягне лише шляхом звертання до абсолютних, незалежно існуючих об'єктів, пов'язаних з поняттям незмінної істини. Тому у завданні онтологічного обґрунтування логічного виведення первинне саме поняття правильності виведення [4, с. 38, 68]. Тут коріняться основи логос-системної дії механізму (конфігуратора) розгортання та втілення (уречевлення і означення) онтичних форм (логосів) розселення, що реалізуються на притаманній їм системній мові рекурсивної трансценденції.

Сутність феноменології становлення та присутності у дійсності розселення його втілюваних (що виявляються та взаємодіють) культурних форм яскраво продемонстровано змістом "зустрічних" підходів до вирішення проблеми співвідношення феноменів свідомості і присутності – трансцендентальної феноменології свідомості Е.Гусерля і феноменологічної онтології присутності (герменевтичної феноменології) М.Гайдеггера. Цілісність розкритості речей, для яких екзистенція (існування) є спосіб буття суцього як буттєве (онтичне) відношення, М.Гайдеггер має на увазі під терміном "присутність". Коли цілісній розкритості буття належить стати феноменом, тоді вона має бути спеціально виявлена за допомогою логосу феноменології (мовлення, що має характер роблення очевидним за М.Гайдеггером) [5, с. 18, 19, 21, 22]. А мовлення тут, вочевидь, це рекурсивна проекція (експлікаційне "плече" буття) ейдоса – смислової картини формостворення / формовтілення, що корениться у мові форм – логоса-суцього, й який охоплює ідею імплікаційного "збирання" та дискурсу смислового змісту ідеальних форм. Для Е.Гусерля трансцендентально-феноменологічне епохе як рефлексивне обернення до життя свідомості рефлексивно і покидає натуральний ґрунт світу, феноменологічний погляд повертається (редукується) тоді до чистого життя абсолютного буття свідомості (вивільнення абсолютного буття чистої свідомості) [5, с. 31]. Цим визначається актуальність зустрічного розгляду основних настанов фундаментально-онтологічної феноменології присутності М.Гайдеггера (які зазначають, на наш погляд, відкрите буття речей та їхнє онтологічне становище як розкритість буття суцього в цілому на основі буттєвої конституції – тобто присутності як чистого виразу буття суцього за М.Гайдеггером) і

трансцендентальної феноменології свідомості Е.Гусерля (які зазначають, на наш погляд, світ ідеальних форм та здійснення зримості фактичної самоприсутності "самих речей" за Е.Гусерлем) [5, с. 32, 40, 41]. Не випадково відмічається, що "життєвий світ" Е.Гусерля і "буття-в-світі" М.Гайдеггера – одне одному відповідні поняття [5, с. 58].

Е.Гусерль розглядає життєвий світ як універсальний горизонт невизначеної, але в процесі досвіду по частинам визначаємої реальної дійсності й тому розрізняє усвідомлення актуального і неактуально-можливого досвіду речі. Об'єкти життєвого світу кожного разу усвідомлюються в оригінальній присутності в горизонті чистого життєвого світу (світу форм!), що їх трансформує [5, с. 63]. Для М.Гайдеггера зустріч з "внутрішньосвітовим сущім" відбувається у домірних присутності способах підходу до сущого (первинно як засобу), які утворюють специфічний вид буття, тобто засіб сутнісно є "дещо для того, щоб..." [5, с. 66, 67]. Фактично тут йдеться про ейдетичні феноменологічні засоби механізму (інструктивно-інструментальний арсенал конфігуратора) експлікації форм дійсності розселення, що потребують системної реплікації. Різноманітні способи "для-того-щоб" конституують цілісність засобів – домірну буттю цілісність відсилань, котрі фундирують рядоположеність внутрішньосвітових сущих, й пояснюються онтологічним терміном "мати-діла" (до експлікації форм!). Цілісність "мати-діла" присутності за М.Гайдеггером визначає відповідне (сутнісно скріплюване) "те-заради-чого" [5, с. 68,69].

Вказані тематичні уявлення демонструють ідентифікаційний характер втілення та відтворення феноменів цілого і дозволяють дати трактування світу речей як онтологічного зв'язку ейдетичних відношень: "завжди вже чинний зв'язок відношення того-заради-чого з володіючими рисою мати-діла з-чим-учому-відношеннями (тут трактування стосовно середовища!), однаково як й з корелятивними для-того-щоб-відсиланнями" (тут трактування стосовно процесів!) [5, с. 70]. Як важливий висновок М.Гайдеггер відзначає, що в основі усіх конкретних навколишніх світів лежить така, що постійно залишається однією й тою ж структурою світу, значущість (тобто мова тут про системний механізм-конфігуратор!), а екзистенційна можливість присутності має цілісну скріплюваність (зв'язаність) світових відношень, які активістично розуміються як при-значення. Тоді навколишні світи являють собою конкретизовані модифікації модифікабельних апріорних структур світу [5, с. 71].

Процесо-середовищна мова речі-феномену розселення це те, що транслює смисли і актуалізує (при)значення відповідної культурної форми (яка перманентно втілюється) як логос-ейдетичного сущого (ідеального коріння буття) й його експлікації як присутності у дійсності (рекурсивного переходу –

становлення). Формулювання суджень щодо обґрунтування та адекватності (істинності) прийняття рішень передбачає онтологічне "схоплювання" відношення "між ідеально суцим і реально наявним" [6, с. 216] на основі розуміння як способу буття – такого буття, яке існує розуміючи, коли згідно з історизмом, зрозуміти означає визначити генезис, відшукати форму, що передує, витoki, смисл еволюції, а для структуралізму зрозуміти означає упорядкувати, відшукати у даному стані систематичну організованість [7, с. 10, 44]. Наш підхід передбачає системний синтез конфігурування дійсності в аспектах структури, генезису, організації, композиції процесо-середовищних феноменів розселення, вивільняючи, а не опановуючи їхні смисли, що співзвучно з поглядом М.Гайдеггера: "Поняття смислу охоплює формальний каркас всього необхідно належного до того, що артикулює розуміюче тлумачення... Смисл є екзистенціал [буттєва риса] присутності, не властивість, яка притаманна суцому... Смисл "має" лише присутність, наскільки розімкнутість буття-в-світі "заповнювана" відкриваємим в ній суцим... Смисл буття ніколи не може бути поставлено в протилежність до суцого чи до буття як опорної "підвалини" суцого" [6, с. 151]. Важливе й таке акцентування М.Гайдеггера – "смисл" (за Ф.Ніцше) означає те саме, що цінність, а також те саме, що "ціль"; у смисла є направленість, тому що він сам є спрямованістю до якогось кінця [8, с. 79, 80]. "Сутність" присутності лежить в її екзистенції як буття-у-світі (екзистенційна просторовість присутності) [6, с. 44, 56]. Зазначимо, що і тут мова йде про втілюване існування форм-логосів в циклах еволюції і інволюції феноменів дійсності.

Мова речей демонструє феноменологічний дискурс (риторико-гармонізаційне мовлення як прояв екзистенції Логоса) й реалізує (за П.Рікером) у вигляді висловлювання, семантичного вислову свою здатність до співвіднесення знаку (форми!) з річчю – цей рух смислу (ідеального) до співвіднесеності (реального) є суттю самої мови [7, с. 133-135], тобто мовного переходу (мова форм – мова речей, де мова форм – механізм дії мови речей чи дискурс за Ф.Соссюром) до світу взаємодій та трансформацій, що потребує доцільного (телеологічного) означення. Таким чином устанавлюється "генеративна граматика" (за Н.Хомським) мови речей, що співзвучно з поглядами Р.Декарта і В.Гумбольдта "згідно з якими мова є не продуктом, а виробництвом, народженням", а також ідентифікується з "загальним значущим середовищем, сіткою знаків, ніби накиданою на наше поле сприйняття, діяльності, життя, тобто з середовищем як посередником, медіумом" [7, с. 139, 380, 395]. Тому актуальним є й зазначення Г.Гійома, що синтаксис має відношення до дискурсу "і перебуває на лінії, по якій знак повертається до реальності", коли "знак" (аспектна сторона форми-логоса) – "це те, що прагне

застосування, щоб виразити, осягати, розуміти й, у кінцевому підсумку, виявляти, робити очевидним" [7, с. 141]. При цьому "слово" (інша аспектна сторона форми-логоса) називає своїм іменем річ, коли "мовлення стає дискурсом, а дискурс фразою [способом виразу]", тобто "слово називає, перебуваючи у фразі". Слово "живе" довше фрази (виразу-події!), тому що є "здатною до переміщення сутністю" і "зберігає готовність до нового застосування" [7, с. 143, 144]. Однозначність чи багатозначність дискурсу залежить не тільки від "слов", а й від контексту (ідентичності топіки процесо-середовищного виразу форми!), який "дає можливість й навіть устанавлює сукупне існування кількох вимірів [смислів]" [7, с. 147]. Також тут можна навести тезис Г.Фреге, що денотативний аспект мови (речей) залежить від контексту висловлювання, а такий контекст задається мовою (очевидно – мовою форм), яка мислить (за М.Гайдеггером) задля розкриття змісту (екзистенційної інтерпретації) культурних форм у ході їхньої експлікації.

Ще раз згрупуємо та уточнимо раніше сформульовані нами визначення і тези щодо онтомовного континуума дійсності розселення.

Мова-артикулятор – енерго-інформаційний і семантико-інтроформаційний домінатор і носій культурної пам'яті створення (креативної імплікації) ідеальних мета- та топоформ і механізму їхньої рекурсивної експлікації та втілення. Розкриття змісту мовних переходів (переведення домінації артикулювання від мови форм до мови речей) у циклах відтворення феноменів розселення потребує упорядкування (співставлення) операцій і процедур мовних перетворень, встановлення інструктивних (теоретичних) та інструментальних (практичних) принципів здійснення та гармонізації існування дійсності.

Мова речей та їх взаємодій (подій), як реальне прочитання (вираз екзистенції) та мовлення (маніфестація та репрезентація значень) сутнісних атрибутів форм і ресурсів їхньої експлікації, забезпечується дією логос-системного механізму мови форм та регулюється на базі мовних інтерпретацій (планувальних рішень) задля виявлення змісту системної реплікації (породжуючої моделі) механізму-конфігуратора – засобу гармонізації значень ейдос-феноменологічних процесо-середовищних параметрів розселення та онтопланувального способу його (транс)формації. Операційне поняття системи як реплікації механізму втілення і перетворення дійсності (уречевлення і означення) може бути подано як сукупність (клас) операторів (складових системи) переведення (мовного переходу) планувальної системної мови форм на процесо-середовищну мову речей ("дискурс розселення"), що забезпечує "зчитування" норм, способів і варіацій втілення. Ключовими складовими Логоса-форми для тематичного розширення даного тезису є Слово і Граматика.

Слово – риторичний активізатор та сигнальний регулятор (інструкції) механізму втілення (виразу знаків) з метою його системної реплікації у режимах симфонії і сигніфікації експлікації форм – здійснення феномену розселення та адекватного використання ресурсів його цільового втілення. Граматика – риторичний інструмент, засоби і прийоми (правила) варіативного (у семантичних діапазонах гармонійних станів) еволюційного існування феномену розселення, які специфікують (як інструктивний інструментарій) логос-системні способи (тригер-схеми) здійснення (семіотично-фрактальне "прочитання" передустановлюваного порядку речей).

Логос-системний механізм розгортання смислів атрибутів форм у фізичні і семіотичні характеристики речей дійсності обумовлює фрактальну (ізоморфну) основу топоформної мови речей як "опорного пласту" в археології когерентної мови-артикулятора, який породжує ейдос-феноменальні мовні розрізнення destinations (елементи семіотико-фрактальної граматики), що утворює суперпозицію діапазонів параметрів пружності будови, напруження функцій, щільності властивостей, вибіркової інтенсивності змін у системному вимірі мови речей. Можна сказати, що логос-системна мова дії композиційного механізму (головного "агрегату" системи) втілення форм реалізує (демонструє) фрактально-риторичну граматику здійснення (мовлення) процесо-середовищного континуума розселення як принцип суперпозиції.

Тут доцільно взяти до розгляду важливу розвідку Ю.Г.Легенького, який звернув увагу на номінації Ю.М.Лотманом версій композиційного механізму: в будь-якому фрагменті культури завжди "працюють" два механізми – один намагається перетворити текст на автоматизовану граматику, без якої не може відбутися повноцінний акт комунікації, а інший намагається "розхитати" її, створити образне поле світосприйняття (очевидно – мова йде про два режими "роботи" композиційного механізму, що реалізує принципи суперпозиції і алеаторики) [9, с. 6]. Також доречними є наведені Ю.Г.Легеньким приклади трактування особливого механізму передбачення майбутнього, який не тільки збирає дані за формулою "стимул-реакція", а ще й програмує поведінку речі, стратегію її існування: для біологічної клітини цей механізм описують як "акцептор дії" (П.Анохін) або "модель потрібного майбутнього" (М.Бернштейн) [9, с. 33].

Можна говорити саме про риторичну граматику (що має онтичний статус) яка реалізує інтроформаційні (інформаційно-логічні) завдання композиційного агрегату логос-системного механізму експлікації форми-логоса як акцептора і моделі потрібного майбутнього феномену розселення, що діє на принципах алеаторики і суперпозиції. Необхідно підкреслити, що у контексті екзистенційних інтерпретацій (рекурсивного втілення форм) акцептор – це конфігуратор

(механізм) форм, а рецептор – цезура (сполучна ланка щодо цілісності) речі-дестинації.

Звертання до онтичного базису риторики в рамках креативно-рекурсивної концепції розселення обумовлює трактування риторики як мовної граматичної інструментальної інструкції експлікації (розгортання та втілення) мовного перетворення "форма-річ", а також як чистої мови символічних інтелектуальних інтерпретацій, що виявляє логіку смислів і модальні іпостасі значення здійснення та існування феноменів дійсності [3]. Специфіка риторики як мовного трансформатора (логіки можливостей творення і перетворення) дозволяє говорити про нормуючу граматику творення і перетворення реалій дійсності – семіотико-фрактальну граматику (Знаку і Слова) втілення форм і персоніфікації речей (феноменів).

Коли розкриємо зміст поняття інтроформації (а це джерело і рушійна інформаційно-логічна "сила" прояву станів матеріальних утворень за Ю.М.Теслею), то даний концепт може бути ототожнений із композиційним агрегатом артикуляції рекурсії (композиційним аспектом-складовою системної реплікації механізму-конфігуратора), який забезпечує розгортання та втілення актуальних форм дійсності – гармонійно, логічно і граматично досконалого мовлення речей. Цей агрегат може бути співвіднесеним з метаболоми риторики – сукупності операторів переведення (суперпозиції) планувальної (системної) мови форм на процесо-середовищну мову речей, що й забезпечує "зчитування" норм і принципів втілення (реіфікації і означення). Риторика – мовна логіко-граматична інструментальна інструкція експлікації мовного перетворення (мовної трансмісії) "форма-річ", що виявляє логіку смислів і модальні іпостасі значення здійснення та існування феноменів дійсності розселення.

Сутність риторичної (семіотико-фрактальної) граматики містобудівного цілого може бути розкрита на основі результатів розробки загальної теорії риторики [10] з подальшою синтетичною трансдукцією лінгвістичного матеріалу стосовно семіотичного контексту онтологічної реконструкції логос-системного механізму формовтілення. У загальній риторичній важливі поняття норми і відхилення (як регулятива видозмінення), яке (відхилення) саме у подальшому набуває статусу норми – по суті це (мовою форм) діапазони шкал параметрів (розряди одиниць парадигматичного ряду) потенційних (ідеальних) станів, що об'єднані на основі логіко-граматичних ознак та з використанням морфо синтагматичних послідовностей (дестинацій), які утворюються завдяки з'єднань-цезур (couplages) за законом подібності та за правилом тотожності.

Оскільки метою загальної теорії риторики є аналіз формальних механізмів чотирьох типів перетворень (трансформацій "нульового ступеня" тексту) відповідно до теорії *quadripartita ratio* Квінтіліана автори загальної риторики

називають метаболоми всілякі зміни, що стосуються будь-якого аспекту мови (речей) як результат застосування базових операцій перетворення вказаних чотирьох типів: скорочення, додавання, скорочення з додаванням, перестановка – тотожні перетворення як переходи від абсолютної (словникової) надмірної сукупності лексичних одиниць до конкретних лексем (ланок-фрагментів речей в дискурсі втілення). Три класи метабол (метатак西斯, метасемемі, метаплазми) охоплюють усе поле кодових (складових розрізнення) відхилень (регулюючих дій), а четвертий – металогізми, покривають факти, що мають безпосереднє відношення до перетворення референційного (об'єктів дійсності) змісту [10, с. 53,56].

Риторика як множина операцій над мовою (речей!) відображає розчленованість лінійного дискурсу на все більш дрібні його одиниці до рівня нечленуємих одиниць в плані виразу (як втілення) і в плані змісту (означення). Усі значущі одиниці, що утворюють текст (речей-феноменів!), розглядаються як набір елементів, кожен з яких входить до одної з заздалегідь заданих (додомо – топоформних) сукупностей, уявляємих у вигляді дерев чи графів [10, с. 62, 63]. Риторичні фігури-метаболоми розглядаються як зміни координат елемента чи його переміщення у межах таких дерев на основі правил, що регулюють такі зміни та переміщення з метою підвищення ефективності рішень (поетичного ефекту). Опис фігур областей (мови форм) метатак西斯у, метасемем, метаплазмів, металогізмів [10, с. 66, 67] дозволяє розкрити логіко-граматичну дію системного механізму експлікації форм (згідно із специфікою кожної області) відповідно як аспекти (конституенти) системи: структура (видозмінення складу і з'єднання одиниць у ланки), генезис (модифікація наборів неподільних сем-значень якості одиниць), організація (зміна рівнів та упорядкування розрізнених ознак одиниць і ланок), композиція (узгоджені зміни логічної значущості фраз-ланок у завершенні речення-речі).

Композиція як інтегруючий ("стягуючий") аспект механізму (системи) втілення реалізує систематичний тип змін, який у риторичній називається конвенцією [10, с. 81] між (у нашій версії) відправником (формою) і одержувачем (річчю) повідомлення про упорядковане (адекватне) формовтілення, що демонструє цілісний конвенційний характер роботи (й базових констант) конфігуратора (логос-системного механізму) здійснення форм як основи автокорекції і планувального управління з використанням риторичних операторів мови форм (таблиця 1). Операції (ре)конфігурування (самопереналагодження) забезпечують територіальний вираз (уречевлення, реіфікація) здійснення процесів формування, функціонування, розвитку і понадтериторіальний зміст (означення) здійснення процесів відтворення.

Таблиця 1

Планувальні містобудівні (логос-системні) категорії та їхній семіотико-лінгвістичний зміст експлікаційної дії конфігуратора (системного механізму) формовтілення

Системні планувальні категорії та режими (ре)конфігурування (константи пропорцій оптимізаційної роботи системного механізму)	Семіотико-лінгвістичний зміст трансляції і констеляції топоформної інформації і інтроформації (оператори-метаболи експлікаційної дії: гармонія – логіка – граматики)
Структура (морфотектоніка) – режими (пе)(ре)структурування ([1, ..., n] числовий ряд інваріантів)	Синтактика (синтаксис смислозначень словосполучення) – оперативна область: метатаксис
Генезис (морфогенез) – режими (пе)(ре)генерування ([e=2,718] основа натурального логарифму)	Семантика (трансляція і означення смислів слововизначення) – оперативна область: метасемеми
Організація (морфотектура) – режим (пе)(ре)організації ([π=3,14 ...] число пі)	Прагматика (ретрансляції і взаємодії смислозначень слововтілення) – оперативна область: метаплазми
Композиція (археморфотип) – режими (де)(ре)композиції (модифікації системи) ([Φ=1,618] число Фідія)	Морфосинтагматика (семіотика і морфеміка смислозначення словомовлення речей дійсності) – оперативна область: металогізми

Композиція (та її агрегативні складові – структура, генезис, організація) як реплікаційна дія механізму (просування) гармонійного формовтілення та динамічна основа (репрезентація) становлення і здійснення (формації та трансформації) цілісних феноменів розселення визначає (встановлює) спеціальний трансцендентний планувальний статус таких ландшафтних феноменів рекурсивно-фрактального походження: дестинації (та їхні завершені евримічні морфофрагменти – каденції) і цезури – планувальні (просторово-функціональні субстанційно-семіотичні) конституенти динамічно-цілісного гармонічного містобудівного рішення різних ареалів розселення. При цьому цезури виконують диригуючу (трансформаційну) роль та визначають статично-

динамічні режими змін активності (параметрів) атрибутів процесо-середовищних феноменів різних рівнів деталізації.

Таким чином, можна надати таку планувальну інтерпретацію складових (метаболических) риторичної граматики (семіотико-фрактальної граматики як оперативного нормативно-евристичного органу гармонії і логіки життєздатного формовтілення) реалізації трансцендентної роботи конфігуратора форм, що операційно-процедурно виявляється риторичними фігурами (метаболами), якими управляють закони алеаторики і суперпозиції.

Метатаксіс (оператори структури ейдос-значень цезур), операції синтаксичних (комбінаційних) перетворень: скорочення – зміна повноти набору визначених груп синтагм (цілісних ланок мереж елементів) для забезпечення домірності речень-фрагментів; додавання – досягнення мінімальної закінченості (завершеності) фрагментів та їхнього розташування як маркерів взаємовідношень для узгодженості з'єднання синтагм (та їхніх складових-морфем); скорочення з додаванням – заміна елементів одного класу елементами інших класів (субституція), а також перехід з одного класу до іншого у складі синтагм-фрагментів для установлення нетривіальних сітьових зв'язків, відносно суворого (варіативного) порядку з'єднання фрагментів речей у рамках заданого контексту; перестановка – релятивні зміни порядку послідовності внутрішньосітьових зв'язків ряду синтагм-фрагментів цілих речей, уникаючи зайвої (надмірної) симетричності конструкції.

Метасемемі (оператори генезису ейдос-смишлів ідентичності задума), операції семантичних (смишлосзначевих) перетворень: скорочення – зменшення набору сем (смишлових одиниць) елементів для узагальнення домінуючого значення слова-речі; додавання – збільшення набору сем (смишлових одиниць) елементів для диференціації та уточнення базового значення слова-речі; скорочення з додаванням – перетинання (перехід) та/чи об'єднання (сумішність) ряду значень сукупності сем (денотативних та/чи конотативних), що визначають конкретні сполучення (сумішність) значень ознак починання походження речей; перестановка – заміна одного елемента слова-речі на інший із специфічним значенням смышлового змісту, що визначається обмеженнями місця зародження, для модифікації стану речі (із арсеналу значень її семантичних шкал).

Метаплазми (оператори ейдос-значень дестинацій), операції морфокомпонувальних (упорядкувальних) перетворень: скорочення – відділення чи стягування (синерезис) окремих синтагм-фрагментів (метрики версифікації) при достатньо високій надлишковості елементів; додавання – приєднання чи ускладнення синтагм-фрагментів (метрики редуплікації) слов-речей; скорочення з додаванням – заміщення кількох однойменних фрагментів

(метрики синонімії) речей задля калібрування параметрів з'єднання; перестановка – зміна організаційного порядку (метрики трансформації) сполучення процесо-середовищних елементів морфофрагментів речей та їхніх взаємодій.

Металогізми (оператори композиції логос-сміслозначень цілісного здійснення речей), операції морфосинтагматичних (регулятивно-консолідуєчих) перетворень: скорочення/додавання – циклічна цільова зміна (інтенсифікація смислів) значущих одиниць речі в залежності від конкретних обставин (еквівалентності) втілення дестинацій; скорочення з додаванням – зміни елементів в передумовлених (кодових) діапазонах смислозначевих трансформацій та здійснення їхньої істинної (конгруентної) автокорегуляції на основі "протокольних" пропозицій щодо варіантів гармонізації речей (опис рівнів референтної трансформації реальності); перестановка – зміна причинно-наслідкової смислодії циклів логіко-референтного відтворення речей після завершення повної початкової стадії їхнього життя (перезапуск зміни циклів продовження життєдіяльності речей-ареалів розселення).

Можна стверджувати, що метаболі (риторичні фігури) є морфомовними (мови форм) носіями (інваріантами трансмісії) роботи складових логос-системного механізму (мовлення конфігуратора культурних форм), тобто логіко-граматичними повідомленнями (інструктивними інструментами) щодо експлікаційної дії цього механізму як планувального дискурсу (єдиного операційного плану розгортання) втілення форм дійсності розселення. Кожен вид риторичної фігури відрізняється від іншого власним оператором і/чи операндом [10, с. 268] – оператором як інструктивним інструментом, операндом як величиною процесо-середовищних параметрів, з приводу яких здійснюється експлікаційна (транс)формація речей. Ланцюжки сигнальних слів-зразків (патернів), правил і регулятивних заходів системних тригер-схем суперпозиції утворюють конфігураційний гармонізуючий логіко-граматичний контекст дистрибутивних і контрибутивних відношень частин цілого (ландшафтного "тексту") феноменів розселення (ареалів, морфофрагментів, дестинацій, цезур), коли багатомірні сітки взаємозалежностей, відповідностей і зв'язків устанавлюються між різними метаболіми, які у своїй сукупності утворюють контекстуальний етос [10, с. 277], що визначає стабільний ідентифікований характер іменованих речей.

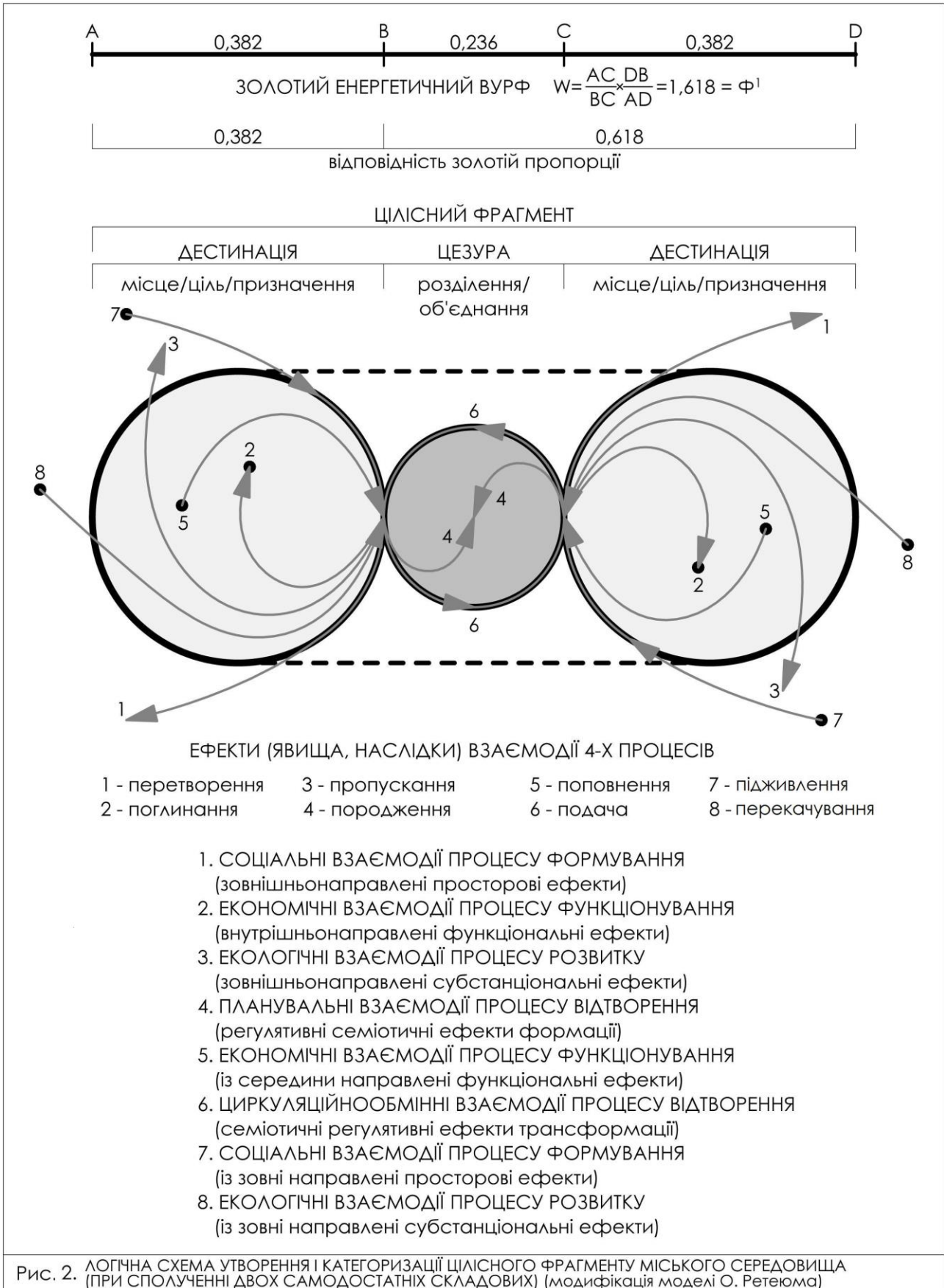
Розглянуті чотири операції логіко-граматичного перетворення (циклостадійного семіотичного діяння системного механізму) визначають й чотири конкретні (ситуативно-варіативні) однокорінні стратегії планувальної (транс)формації міського ландшафту: планування ("додавання"), розпланування ("скорочення"), репланування ("скорочення з додаванням"), перепланування

("перестановка") (див.[2]). Кожна з цих операцій-стратегій співвідноситься з вісьмома взаємопов'язаними (а)симетричними ефектами взаємодії базових процесів розселення: просторового перетворення і підживлення, функціонального поглинання і поповнення, субстанціонального пропускання і перекачування, семіотичного породження і подачі – пов'язаних із утворенням міського середовища просування цих процесів як цілісного фрагменту природно-техно-соціумального феномену розселення (рис. 2 з виправленням рис. 3 в [11]).

Природні, технічні, соціумальні і людський фактори (й компоненти) феномену розселення є проявом роботи логос-системного (композиційного) механізму експлікації (розгортання та втілення) мета-, епі-, і топоформ дійсності й таким чином завжди обумовлені та водночас обумовлюють режими системної (силової і несилової) роботи конфігуратора форм й тому є об'єктами (суб'єктами) цілеспрямованого регулятивного та авторегулятивного діяння та трансформаційного впливу, що мають ейдос-феноменологічні виміри (формостворення і формовтілення) стосовно принципів, факторів та характеристик здійснення міського ландшафту (процесо-середовищного феномену розселення). Можлива версія такого семантично-артикульованого розгляду для вирішення завдання планувально-ефективного освоєння (формації) і використання (трансформації) територіальних і надтериторіальних ресурсів з урахуванням усіх принципових аспектів досягнення динамічно-збалансованого гармонічного містобудівного рішення як суперпозиції активностей дійсності наведена в таблиці 2. Динамічні характеристики когерентного взаємовпливу регулятивних принципів просування рекурсивних процесів міського ландшафтного цілого і доцільного (довготривалого раціонального та ефективного) витрачання (мета)топоформних ресурсів (просторових, часових, субстанційних, мовних) їх здійснення наведено у таблиці 3.

Визначення планувально-ефективних метрик, критеріїв і моделей гармонічної (транс)формації феноменологічних характеристик ландшафтного містобудівного цілого пов'язано з запровадженням відповідної морфотипологізації фрагментів міського ландшафту і розробленням класифікації адекватних планувальних технологій та методичних засобів [12].

Концептуальне визначення понять освоєння (формація) і "використання" (трансформація) у рамках креативно-рекурсивної концепції розселення має такий зміст: це динамічна варіативна адекватність мір гармонізації (відповідно: просторової сумісності та розповсюженості, часової вартості та тривалості, субстанційної вибірковості та досяжності, мовної стійкості та варіативності), типів ефектів і діапазонів енерго-інформаційних фрактальних параметрів

Таблиця 2

Ейдос-феноменологічні виміри міського ландшафту

Рядок	Атрибути ландшафтного середовища (фактори існування)	Принципи дії механізму селективного конфігурування (тригер-схеми)	Гармонізуюча дія процесних факторів на режими використання ресурсів форм	Зміст гармонізації атрибутів середовища (фактори станів)
1	2	3	4	5
А	Будова (породження та умова просування процесів формування)	Ритм пульсації розташування (циклоритмізація)	Ритмів висоти активності (активізації) простору та виявлення будови	Пропорціонування будови (фігури, стандарти, зразки ситуації)
Б	Функції (породження та умова просування процесів функціонування)	Період тривалості звершення (циклоперіодизація)	Періодів напруження інтенсивності (інтенсифікації) часу та проявлення функцій	Адаптування функцій (нормуючі співвідношення кластерів існування)
В	Властивості (породження та умова просування процесів розвитку)	Фаза стадійності походження (циклофазис)	Фаз повноти адекватності (насиченості) субстанції та появи властивостей	Санація властивостей (еталони, реєстри відповідності)
Г	Закономірні зміни (породження та умова просування процесів відтворення)	Цикл здійснення еволюційної цілісності (циклоепітаксія)	Циклів досягнення цілісності (ідентифікації) мовного виразу та семіотичної вивершеності змін	Селекція спрямованих змін цілісного фрагменту (іменовані риторичні операції цілі)

продовження таблиці 2

Рядок	Ресурсні характеристики оцінки умов життєдіяльності	Культурно-історичні характеристики середовища (правила нормування)	Психологічні характеристики оцінки стану середовища	Психологічні характеристики та ефекти процесів середовищних взаємодій
1	6	7	8	9
А	Модулі розмірності простору (доступне різноманіття простору дій)	Стиль естетики середовища формування (естетичне благо)	Сприйняття просторового пейзажу (відчуття будови) – "краса"	Пружність дії циклограм просторових фігур (психосоматичні ефекти)
Б	Бюджети розподілу часу (легкість перебування у часі дій)	Статус етики середовища функціонування (етичне благо)	Переживання часового перебування (відчуття функцій) – "користь"	Напруженість дії циклограм часових інтервалів (хронакисичні ефекти)
В	Бонітети доброякості субстанції (комфортність занурення у субстанцію дій)	Навик гігієни середовища розвитку (гігієнічне благо)	Репрезентація субстанційного доквілля (відчуття властивостей) – "міцність"	Щільність дії циклограм субстанційних агрегатів (перцептивні ефекти)
Г	Ареали іменування та артикуляції мови морфофрагментів (семіотична співмірність з мовою дій)	Пам'ять культурних цінностей середовища відтворення (культурні імперативи та рецепції блага)	Символізація мовної єдності та семіотичної досконалості (ідентифікація змін) – "благо"	Вибіркова інтенсивність дії циклограм семіотичних фрагментів цілого (апперцептивні ефекти)

продовження таблиці 2

Рядок	Мовні ознаки-розрізнення середовища та їхні психофізичні кореляти	Цільові ознаки середовища процесів та причин змін життєвої активності	Види взаємодій ландшафтних процесів (типи життя сфер соціума)	Характеристики цезур-регуляторів втілення топоформних атрибутів
1	10	11	12	13
А	Густотно-розподільна будова – визначає психофізичний образ (соціально-просторова дистанція)	Устрій та життєві настанови (співвідносні зміни)	Соціальні взаємодії процесів формування (общинне життя)	Просторові межі-шлюзи сумісності сценаріїв розгортання прообразів формування
Б	Поточно-локусні функції – визначає психофізичний тонус (економічно-часова інстанція)	Поведінка та життєві потреби (адаптаційні зміни)	Економічні взаємодії процесів функціонування (господарське життя)	Часові інтервали синхронізації оцінок розгортання потенціалів функціонування
В	Персоніфіковано-адаптаційні властивості – визначає психофізичний комфорт (екологічно-речовинна субстанція)	Призначення та життєві переваги (трансформаційні зміни)	Екологічні взаємодії процесів розвитку (персональне життя)	Матеріальні шви-мембрани декодування алгоритмів розгортання програм розвитку
Г	Ідентифікаційно-закономірні зміни – визначає духовно-семантичну цілісність (планувально-мовна констеляція)	Інновації та життєві мотиви (гармонізаційні зміни)	Планувальні взаємодії процесів відтворення (політичне життя)	Мовні (семіотичні) сигнали (фермати) коригування роботи конфігурагора відтворення

Таблиця 3

Динамічні характеристики когерентного взаємовпливу принципів
ландшафтоутворення та ресурсовикористання

Принципи витрачання ресурсів	Принципи просування процесів			
	Циклоритмізація формування	Циклоперіодизація функціонування	Циклофазисів розвитку	Циклоепітаксії відтворення
1	2	3	4	5
Ритми простору – сценарій співвідносності будови	Централізація – децентралізація (частотність)	Такт (рівномірність)	Пульс (квантування)	Гradient (орієнтація)
Періоди часу – потенціал узгодженості функцій	Такт (рівномірність)	Підсилення (піднесення) – послаблення (депресія)	Темп (градування швидкості)	Зміна (рекуренція)
Фази субстанції – програма спадковості властивостей	Пульс (квантування)	Темп (градування швидкості)	Пришвидчення – уповільнення (гомеостаз)	Метаморфоз (зростання)
Цикли мови (сміслозначень) – суперпозиція втілення цільових змін	Gradient (орієнтація)	Зміна (рекуренція)	Метаморфоз (зростання)	Концентрація (агломерація) – деконцентрація (дисипація)

взаємодіючих експлікаційних процесів здійснення культурних форм (логосів) дійсності, що розгортаються, – матеріально-духовної розмірності (семантико-інтроформаційних рекурентних параметрів) гармонійного витрачання трансцендентних ресурсів втілення (уречевлення і означення), що визначають середовище (умови просування та метрику) цих процесів (відповідно:

формування, функціонування, розвитку, відтворення). Тому прийняття містобудівних рішень щодо планувально-ефективного освоєння та використання території (з метою оволодіти ресурсами для "уживання з користю") визначає її як дестинацію (ландшафтний ареал розселення) на шляху до досконалого (передумовленого) стану на конкретній стадії свого існування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Свасьян К.А. Феноменологическое познание. Пропедевтика и критика /К.А.Свасьян [Отв. ред. Э.Р.Атаян]. – Ер.: Изд-во АН Арм. ССР, 1987. – 200 с.
2. Дюжев С.А. Рекурсивний мовний перехід втілення топоформ розселення (семантика планувального управління) / С.А.Дюжев // Містобудування та територіальне планування. – К.: КНУБА, 2007. – Вип. 27. – С. 95–104.
3. Дюжев С.А. Містобудівна мова речей: гармонія, логіка, граматики ареалів розселення (онтологічні, теоретико-методологічні та феноменологічні виміри дійсності) / С.А.Дюжев // Містобудування та територіальне планування. К.: КНУБА, 2013. – Вип. 49. – С. 153–170.
4. Бессонов А.В. Теория объектов в логике / А.В.Бессонов [Отв. ред. В.Н.Карпович]. – Новосибирск: Наука, 1987. – 136 с.
5. Херрманн Ф.-В. фон. Понятие феноменологии у Хайдеггера и Гусерля / Ф.-В.фон Херрманн [Пер. с нем.]. – Томск: Издательство "Водолей", 1997. – 96с.
6. Хайдеггер М. Бытие и время / М.Хайдеггер [Пер. с нем. В.В.Бибихина]. – М.: Академический Проект, 2013. – 449 с. (Философские технологии).
7. Рикёр П. Конфликт интерпретаций (Очерки о герменевтике) / П.Рикёр [Пер. И.Сергеевой]. – М.: Издательство "Медиум", 1995 – 416 с.
8. Хайдеггер М. Время и бытие: Статьи и выступления / М.Хайдеггер [Пер. с нем. В.В.Бибихина]. – М.: Республика, 1993. – 448 с. (Мыслители XX в.).
9. Легенький Ю.Г. Дизайн: культурология та естетика / Ю.Г.Легенький. – К.: КДУТД, 2000. – 272 с.
10. Общая риторика / Ж.Дюбуа, Ф.Эделин, Ж.-М.Клинкенберг, Ф.Мэнге, Ф.Пир, А.Тринон [Пер. с фр.; Общ. ред. А.К.Авеличева. Изд. 2-е, стереотипное]. – М.: КомКнига, 2006. – 360 с.
11. Дюжев С.А. Системний композиційний механізм гармонічного сполучення частин цілого ландшафтних феноменів дійсності розселення (дестинації, цезури, цілісні агрегати-морфофрагменти) / С.А.Дюжев // Містобудування та територіальне планування. – К.: КНУБА, 2014. – Вип. 53. – С. 134–153.

12.Дюжев С.А. Теоретичні проблеми планувального вирішення завдань містобудівної трансформації міського ландшафту / С.А.Дюжев // Містобудування та територіальне планування. – К.: КНУБА, 2014. – Вип. 52. – С. 125–134.

Аннотация

На базе философских онтологических представлений о проектно-проективном (артикулирования смыслозначений) статусе Эйдоса и плано-активизаторном инструктивно-инструментальном статусе Логоса рассмотрено теоретико-методологическое содержание концептов логос-системные (способа формообразования и метода планировочного осуществления логосов-форм) и эйдос-феноменологические (картины формостворения и формовоплощения) основы планировочных градостроительных решений. Обосновано использование риторических операторов (метабола) онтолингвистических преобразований языковой трансмиссии "форма – вещь" для разработки градостроительных технологий (транс)формации ландшафтных феноменов расселения на основе положений риторической (семиотико-фрактальной) грамматики и принципа суперпозиции.

Ключевые слова: логос-системный механизм, эйдос-феноменологические характеристики, ландшафтный феномен расселения, градостроительные планировочные решения, риторические операторы (метаболы), риторическая грамматика.

Abstract

On the base of philosophic ontological notions of the project-projective (articulation of purport-meaning) status of Eidos and plan-activisatory instructive-instrumental status of Logos the theoretical and methodological content of concepts of logos-system (mode of form-making and method of planning accomplishment of logos-forms) and eidos-phenomenological (patterns of form-cocreating and form-embodiment) foundations of town planning decisions were examined. The employing rhetorical operators (metabola) of ontolinguistic conversions of language transmission "form – thing" for elaborating town planning technologies (trans)formation of the landscape settling phenomena on the base of the statements of rhetorical (semiotic-fractal) grammar and the principle of superposition was substantiated.

Key words: logos-system mechanism, eidos-phenomenological characteristics, landscape settling phenomenon, town planning decision, rhetorical operators (metabola), rhetorical grammar.